

ERDŐ PÉTER

Húsvét: a Feltámadás ünnepe

*Erdő Péter
bíboros, prímás-érsek
jogász, teológus*

A Húsvét ünnepe kitüntetetten fontos mind a keresztények, mind a zsidók számára. Az Ó- és Újszövetség Húsvétja más eseményről szól ugyan, de közös üzenetet is hordoz. Az előadás azt mutatja be, hogy mit jelent a Húsvét a keresztény ember számára. A Húsvét a keresztények hitében a Feltámadás ünnepe, egyben a legfontosabb ünnep, hiszen a Feltámadás valóságának hite a kereszténység ember- és világképének sarkköve. E hit alapjául az üres sírról és a feltámadott Krisztus megjelenéseiről szóló apostoli tanúságtételek szolgálnak. A Feltámadás hite az egyházi liturgiában és a keresztény szimbolikában is központi szerepet tölt be.

Biblikus alapok

A keresztények számára a Húsvét a Feltámadás ünnepe. Ha Krisztus fel nem támadt, hiábavaló a mi hitünk – írja Szent Pál apostol (vö. *1Kor 15,12–19*). Előadásomban először a Feltámadás bibliai emlékeiről, aztán az egyház hitéről, végül pedig az egyház húsvéti ünnepléséről kívánok beszélni.

1952-ben született. Tanulmányait az esztergomi Érseki Hittudományi Főiskolán, majd a budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémián folytatta 1970–1971, illetve 1971–1976 között; a római Pápai Lateráni Egyetemen kánonjogot tanult (1977–1980).

1975-ben szentelték római katolikus pappá, majd 2000-ben püspökké. 2003. január 11-én lépett hivatalba mint esztergombudapesti érsek, Magyarország prímása; 2003. október 21-től bíboros.

1980-tól az esztergomi Érseki Hittudományi Főiskolán egyházjogot tanított, 1986-ban meghívták professzornak a római Pápai Gergely Egyetem egyházjogi karrára. Érseki kinevezése előtt a Pázmány Péter Katolikus Egyetem rektora volt, az egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézetének elnöke.

Kétszáz szaktanulmány és húsz könyv szerzője az egyházjog és a középkori kánonjog területén. Több nemzetközi és hazai folyóirat, könyvsorozat főszerkesztője. Számos külföldi egyetem vendégprofesszora, illetve díszdoktora. Tagja a vatikáni Nevelési Kongregációnak és a Pápai Törvénytárgyú Tanácsnak.

Főbb kutatási területe: a hatályos egyházjog, egyházjogi forrás- és irodalomtörténet.

Húsvét:

az ünnep magyar elnevezése egy keresztény húsvéti szokásra utal: Húsvétvasárnapot hosszabb böjti időszak előzi meg, a Nagyböjt, amikor a keresztények testi önmegtagadással fejezik ki a szenvedő Jézus Krisztussal való egységüket. Ennek egyik elemeként Nagyböjt péntekjein szigorú hústiltalom van, és más napokon is illendő az önmérséklet a húskételek vagy más előkelő ételek fogyasztása terén. Ezzel szemben Húsvétvasárnap ünnep van, amikor a feltámadt Krisztussal való egységünket fejezzük ki azzal, hogy földi ünnepet tartunk, ennek részeként sokféle formában húst veszünk magunkhoz. Ezek közül a legsajátosabb talán a húsvéti sonka.

A kereszténység hitének ez a központi ténye az újszövetségi Szentírásban található közvetlen tanúságtételekből tűnik ki. Az első keresztények erről szóló meggyőződése pedig – közvetve – még a nem keresztény körökből származó kortárs véleményekből is kirajzolódik.

Az üres sír

Mire alapult az Újszövetség könyvei szerint az első keresztények szilárd meggyőződése Krisztus Feltámadásáról? Egyrészt az üres sír tényére. Jézust az evangéliumok szerint Nagypénteken, vagyis azon a pénteken, mely az abban az évben szombatra eső Peszách ünnepe előtti nap volt, a római hatóságok keresztre feszítették, majd tanítványai még a szombat beállta előtt eltemették.

A temetés helye egy sziklasír volt. Ezt a sírt találták üresen azok az asszonyok, akik a szombat elmúltával kimentek a sírhoz. Szent Lukács evangéliuma így beszéli el ezt az eseményt: [az asszonyok] *„A hét első napján kora hajnalban kimentek a sírhoz, s magukkal vitték az előkészített illatszereket is. A kő el volt a sírtől hengerítve. Bementek, de az Úr Jézus testét nem találták”* (Lk 24,1–3).

Lukács a továbbiakban beszámol arról, hogy az asszonyok híradását maguk Jézus legfőbb tanítványai, az apostolok sem fogadták el, de akik közülük kimentek a sírhoz, ugyanezt tapasztalták: [az apostolok] *„üres fecsegésnek tartották [szavaikat] és nem hittek nekik. Péter mégis menten a sírhoz futott. Benézett, de csak a lepleket látta. Hazament és igen elámult a történeten”* (Lk 24,11–12).

A jelenések

Az üres sír ténye a Feltámadásról szóló bibliai híradásokban mindenütt fontos szerepet játszik, ám önmagában nem elegendő a Feltámadás eseményének felismeréséhez. Ugyancsak az evangéliumok számolnak be a jelenésekről is. Egyrészt angyali jelenések adják az asszonyok és a tanítványok tudtára, hogy Krisztus feltámadt, másrészt a feltámadt Krisztussal való személyes találkozások alapozzák meg végérvényesen a **Feltámadás** felismerését, szavakba nem foglalható örömét, a tanítványok hitét. A festményen azt a bibliai jelenetet láthatjuk, amikor a feltámadt Jézus megjelenik Mária Magdolnának.

Krisztus megjelenik Mária Magdolnának. Giotto freskója, részlet, 1305 körül

Szent Pál mintegy húsz évvel az események után így foglalja össze a Feltámadott megjelenéseit, amelyek a korai egyház hitének alapjai voltak: [Jézus Krisztus] *„Megjelent Péternek, majd a tizenkettőnek. Később egyszerre több, mint ötszáz testvérnek jelent meg, ezek közül a legtöbben még élnek, néhányan azonban már meghaltak. Azután Jakabnak jelent meg, majd az összes apostolnak”* (1Kor 15,5–7).

A Feltámadott első megjelenéseiről szóló híradások a felismerés fokozatosságáról árulkodnak. Olyan látszólagos feszültségeket találunk bennük, amelyek az eredeti tapasztalatok frissességét tükrözik, és nem könnyen felelnek meg bármilyen előzetes elképzelésnek vagy elméletnek. Többször

Feltámadás. Kolozsvári Tamás oltárának részlete, 1427

Feltámadás:

az ember konkrét, mostani teste nagyon fontos, hiszen ebben formálódik az egyéniségünk; a másik emberi testben másik személy formálódik, tőlünk függetlenül. Ha így van – és ezt mind a zsidó, mind a keresztény fölfogás vallja –, akkor a testi halál minden személyi aktivitásunknak véget vet, egyetlen reményünk a szabadító Istenben van, akinek hatalmában áll új teremtető aktussal visszaadni a testünket egy megújult világban. Hogy Isten valóban ilyen testi föltámadást készít elő mindannyiunk számára, annak jele a kereszténység számára, hogy Krisztus föltámadt, elsőszülöttként a halottak közül (vö. *Kol 1, 18*).

előfordul a híradásokban, hogy a Feltámadottat az asszonyok vagy a tanítványok nem ismerik fel rögtön, amikor találkoznak vele, hanem bizonyos cselekedetei, szavai nyitják fel a szemüket a felismerésre.

A legdrámaibb hagyomány Tamás **apostol**ról szól, aki nem fogadja el a többi tanítvány tanúságtételét, hanem saját tapasztalatával akar meggyőződni a Feltámadásról: „*Hacsak nem látom kezén a szegek nyomát, ha nem helyezem ujjamat a szegek helyére, és oldalába nem teszem a kezem, nem hiszem!*” (*Jn 20, 25*.)

Szent Péter apostol pünkösdi prédikációja hirdette a Feltámadás örömhírét.

Maga az Újszövetség is beszámol arról, hogy a kortársak közül nem mindenki fogadta el Krisztus Feltámadását; akik viszont hittek benne, azokat nevezzük keresztényeknek.

Kihívás minden ember számára

A Feltámadás megvallása kérdést jelent mindenki számára. Kinek-kinek döntenie kell, hogy hisz-e Krisztus feltámadásában, hiszen kinek-kinek

Agnus Dei, Jézus mint Húsvéti Bárány

Tamás apostol kételkedése.

G. Fr. Barbieri festménye, részlet,
17. sz.

Apostol:

a szó a görög aposztelló igéből származik, jelentése „küldött”. Már a Szentírásban kétféle értelemben szerepel:

1. Az evangéliumok tudósítanak arról, hogy Jézus Krisztus az őt követő sokaságból kiválasztott 12 tanítványt. Őket nevezte el apostoloknak. Ezek az apostolok már Jézus földi életében küldetést kaptak arra, hogy Jézus előtt járva bejelentsék az ő érkezését, és az ő nevében prédikáljanak, gyógyítsanak, Krisztus feltámadása után pedig életfeladatukká vált, hogy Krisztus feltámadását hirdessék.

2. Ebbe a küldetésbe kapcsolódtak be mások is, mindenekelőtt Szent Pál, aki szintén életfeladatuként ismeri föl, hogy a többi apostollal egyetértésben Krisztus hirdetője legyen, és ennek megfelelően főleg levelei címzésében apostolnak nevezi önmagát (vö. pl. *1Kor 1,1*). Pál és az ősegyház jóváhagyta más apostolok, vándorló igehirdetők hasonló küldetéstudatát is, amint azt például az *1Kor 12,27–29* mutatja.

Katolikus és ortodox fölfogás szerint azonban minden püspök apostolutód, amennyiben püspöktől kapja a fölszentelést, és ez megszakíthatlan láncolatban visszamegy az apostolokra (*traditio apostolica*).

szembe kell néznie azzal a ténnyel, hogy meg fog halni. A keleti egyház húsvéti köszöntése a Feltámadás örvendező hitére utal: „Feltámadt Krisztus!” A válasz a köszöntésre: „Valóban feltámadt.”

Az egyház hite

Mítosz vagy valóság?

Az a tény, hogy a (Jézus Krisztus születésének utólag becsült időpontjától kezdődő) mai időszámításunk szerinti harmincas évek elején Jeruzsálemben egy római módra kivégzett ember váratlanul feltámadt a halálból, önmagában csak rendkívüli, különleges és bizarr esemény lenne. A nagy római történetírók is felsorolnak olyan eseményeket, amelyeknek az értelmét nem tudják pontosan, de különlegességük miatt megörökítik őket.

Az egyház hitében azonban Krisztus feltámadásának sajátos jelentése és jelentősége van. Az első fontos tény, hogy a keresztények Krisztus feltámadását konkrét történeti valóságnak tekintik, vagyis nem mitikus eseménynek, amely csupán jelentésében hordozna igaz tanulságokat. Nem az évente megújuló természet jelképe a Feltámadás, nem az emberi, vagyis a történelmi újjászületés képletes leírása, hanem konkrét tény. A keresztények erre a tényre építik az életről, a történelemről, az ember sorsáról szóló hitüket.

A Feltámadás jelentése

Krisztus feltámadásának jelentését a kereszténység hitében csakis az Ószövetség vallási összefüggésében érthetjük meg. Szenvedése és kivégzése előtt Jézus közös étkezésen vett búcsút tanítványaitól, ami a hagyományban úgy

jelenik meg, mint valódi pászkavacsora. Ezt az elemet fejti ki bőségesen az egyházatyák hagyománya. A „pászka – peszách” szó „átmenet” jelentését a keresztények Krisztusra vonatkoztatták. Ahogy hajdan a választott nép a Vörös-tengeren átkelve jutott el a szolgaságból a szabadságra, úgy Krisztus a halálból az életbe ment át, és szenvedésével, halálával, Feltámadásával megváltotta az embert. Erről emlékezik meg a húsvéti szertartásban a húsvéti gyertya előtt énekelt örömenek, az **Exultet** is. Jézus mint húsvéti bárány jelenik meg a keresztények hitében, aki maga a tökéletes áldozat, mert keresztje és feltámadása által az egész világot megváltotta.

Ez a **megváltás** pedig szabadulást jelent a bűntől, sőt a haláltól is. Utat nyit az embernek az örök boldogságra. Jézus kereszthalálának leírásakor azt a jelenetet, hogy a római katonák nem törnek meg a már meghalt Krisztus lábszárcsontját, az újszövetségi szerző úgy értelmezi, hogy így teljesedett be az ószövetségi előírás: „csontot ne törjeteك benne” (*Jn 19,33–37, vö. Kiv 12,46; Zsolt 34,21*), vagyis Krisztus személyében a Húsvéti Bárány előképek beteljesedését fedezik fel.

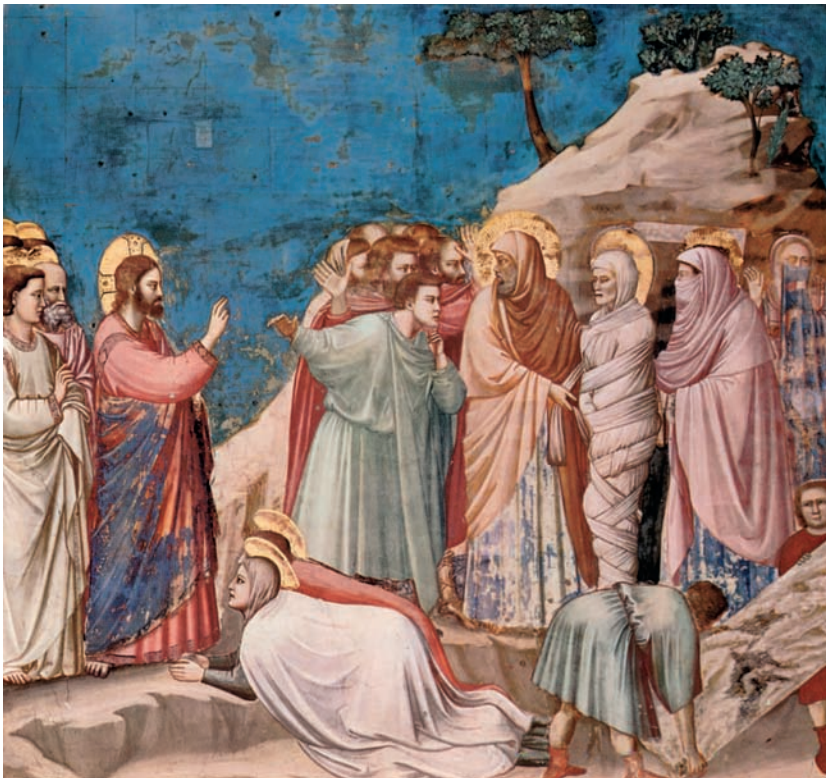
Ezek alapján felmerül a kérdés, hogy keresztények és zsidók ugyanazt ünneplik-e Húsvétkor, vagy teljesen különböző dolgokat? A válasz keresztény ember számára nem lehet más, mint az, hogy egyszerre ugyanazt – a szabadulást –, és mást is: a keresztények Krisztus feltámadását. Az ünnep középpontjában a keresztény ember számára is Isten szabadító szeretete áll. Így az Ó- és Újszövetség Húsvétja más eseményről szól ugyan, de közös üzenetet hordoz: Izrael számára Isten szabadító szeretete a szolgaságtól, a keresztények számára Isten szabadító szeretete a bűntől és a haláltól.

Exultet:

ősi keresztény himnusz, a negyedik század második feléből való, elterjedése Szent Ambrus milánói püspök, egyházatyja személyéhez kötődik. Művészi erővel világítja meg Krisztus föltámadásának egyetemes fontosságát; Húsvét éjszaka éneklék.

Megváltás:

keresztény fölfogás szerint az ember az eredendő bűn állapotában él: bizalmatlan Isten iránt, nem vár tőle jót, saját maga kívánja az életét irányítani. Ennek következményei mind a történelmi katasztrófák, mind a személyes bűnök, amelyek a halálba torkollanak, hiszen végső soron nem vagyunk urai az életünknek. Eből a reménytelen állapotból vált meg Krisztus, amikor halálával megmutatja, hogy a legsötétebb órán is velünk az Isten, föltámadásával pedig megnyitja számunkra is az Istennel egyesült örök élet lehetőségét.

Lázár feltámasztása. Giotto freskója, részlet, 1305 körül

Jézus megkeresztelése. J. Patinier festménye, részlet, 15. sz.

Örök élet:

erősen pontatlan kifejezés a személyes testi föltámadást követő, Istennel egyesült életre. Annnyiban pontos, hogy hisszük: a föltámadott test már nem lát többé halált. Nem tudjuk azonban, hogy az üdvözültek közössége számára mit jelent az idő, ezért az örök élet leírása itt a földön nem lehetséges. Dante *Isteni Színjátékának* az irodalmi értéke óriási, de végső soron a költői fantázia remekműve. A föltámadott Krisztus jelenései adnak némi támpontot, mégis leginkább az segít, ha végiggondoljuk, hogy az örökkévalóságban mentesek leszünk mindattól, ami itt a földön korlát, szenvedés, baj a számunkra.

Krisztus feltámadása keresztény hitünk szerint a mi egyéni sorsunkra is hatással van. Szent Pál így ír erről: *Ha tehát hirdetjük, hogy Krisztus feltámadt a halálból, hogyan állíthatják némelyek közületek, hogy nincs feltámadás? (1Kor 15,12).*

Amikor Jézus az evangéliumban halottakat támaszt fel, ezzel jelzi, hogy mások életét is visszaadhatja. Lázár feltámasztása a korai katakombafestészet egyik leggyakoribb motívuma. Az ősi festmények fennmaradt részei általában ókeresztény sírboltot ábrázolnak az idők folyamán kibontott sírúreggel, továbbá a föltámasztott Lázárt.

Krisztus halála és feltámadása örömhírként érkezik az emberiség Krisztus előtti nemzedékei számára is. Ez teszi lehetővé, hogy a hajdan élt igazak az árnyéklétből ugyancsak az örök boldogságra jussanak. Ezt a gondolatot fejt ki Krisztus poklokra való alászállásának hagyománya és hitigazsága, ami ugyancsak kedvelt motívum a keresztény festészetben. Beato Angelico festményén például a betört ajtó az alátemetett ördöggel Krisztus halál fölötti győzelmének a végérvényességét fejezi ki, a szabaduló igazak pedig a hajdankor emberei, akikre a keresztény hit szerint ugyancsak kiárad a krisztusi Megváltás egyetemessége.

Krisztus halálában és feltámadásában a későbbi korok emberei sajátosan a keresztség révén részesülnek, hiszen a keresztség a vízben való alámerülés által a Krisztussal együtt való eltemetést fejezi ki, és a Krisztussal együtt való feltámadást eredményezi. Új életre támad az ember, régi életének sötétségét Krisztus világossága oszlatja el. Ezért szerepel éppen Húsvét éjszákájának liturgiájában a vízszentelés, a keresztesítés és a fény motívuma.

Különös dolgot hiszünk tehát mi, keresztények: hiszünk abban, hogy mi is feltámadunk, mégpedig személyesen, saját testünkben. Ez az emberi élet teljessége. Ezt vetíti előre a tábor-hegyi jelenés, amikor Krisztus tanítványai szeme láttára Mózes és Illés társaságában, sugárzó fényben jelenik meg (*Mt 17,1–9; Mk 9,2–10; Lk 9,28–36*). Ennek ígérétét hordozzák később a feltámadt Krisztus megjelenései.

A feltámadott test tulajdonságairól Krisztus jelenései tárnak fel bizonyos vonásokat. Zárt ajtón keresztül megjelent a teremben (*Jn 20,26*), teste nem volt mindenben alávetve a földi életet élő emberek testi korlátainak, ugyanakkor enni tudott a tanítványokkal, beszélt hozzájuk, tehát valódi testi valósággként jelent meg (*Lk 24,36–43*).

Az emberi test fontosságát nem véletlenül hangsúlyozza a keresztény **hitvallás**, amikor azt mondja, hogy a test feltámadásában hiszünk. Személyiségünk a testünkben formálódik, az Ószövetség feltámadás-hite is összefügg a test feltámadásával. Nem pusztán a halhatatlan léleknek a testtől független **örök élete** az, amiben a keresztény ember hisz. Nem pusztán görög idealizmus a keresztény ember feltámadáshite. Ugyanakkor a feltámadás módjának részleteiről, a feltámadott test pontos tulajdonságairól hiba lenne túl konkrét információkat keresni hitünk forrásaiban. Inkább személyes azonosságunkon van a hangsúly, azon, hogy mi magunk leszünk azok, akik Istennel személyes közösségben boldog és örökkévaló életet élhetünk.

A feltámadás keresztény hitének előzményei megtalálhatók a késői zsidóságban. Gondoljunk Jézusnak arra a példabeszédére, amikor a gazdag ember

és a szegény Lázár halál utáni sorsát rajzolja elénk. Ott úgy tűnik, hogy Ábrahám kebelén az üdvözültek boldogságban élnek, ugyanakkor a gonoszok a kínok kínját szenvedik (*Lk 16,23*). Alexandriai Philónnál látunk hasonló leírást. Ebben a gonoszok szenvedését még az is növeli, hogy látják közben, hogy az Ábrahám kebelére jutott igazaknak jól megy a soruk. A test feltámadására az Ószövetségben a meglevenedő csontmező prófétai képe is konkrét előzményeket mutat (*Ez 37,1–10*), Dániel könyve pedig kifejezetten szól arról, hogy a feltámadás után nem lesz azonos az emberek sorsa: a jók a boldogságra, a gonoszok a szenvedésre támadnak fel (*Dán 12,2*).

Az egyház ünneplése

Az Eucharisztia

A Feltámadás hitét sokféle módon kifejezi az egyház liturgiája, az egyház ünneplése is. A Feltámadás egyik legrégebbi ünnepe az Eucharisztia. Ennek ünneplését ma szentmisének nevezzük. Amikor a szentmisében az egyház Krisztus húsvéti vacsoráját ismételve és megújítva az Eucharisziát ünnepli, mindig Krisztus haláláról és Feltámadásáról emlékezik meg. A kenyér és a bor átváltoztatásának szavai Krisztustól erednek. „Ez az én testem, mely értetek adatik, ez az én vérem, mely értetek kiontatik.” A bűnök bocsánatára kiontott vér, a bűnök bocsánatára odaadott test Krisztusnak mint áldozatnak, Krisztusnak mint Húsvéti Báránynak a valóságát állítja középpontba.

Arról, hogy az Eucharisztia a keresztények legsajátosabb ünnepe volt, már az *Apostolok cselekedeteinek* könyve tanúskodik. Mikor a jeruzsálemi hívő közösség életét leírja, kijelenti, hogy az első keresztények a többiekkel együtt a jeruzsálemi Templomban imádkoztak, zsoltárt énekeltek, de a kenyértörést házanként végezték (*ApCsel 2,46*). Ez az ő külön hitüknek a pillanata volt.

Hitvallás:

már az újszövetségi Szentírásban is találunk rövid formulákat, amelyekkel a keresztények megfogalmazzák hitük lényegét. Ezek a formulák a későbbiekben afféle keresztény „személyi igazolványra” váltak: ha egy idegen érkezett egy városba, és kereszténynek mondta magát, megkérdezték, miben hisz, és a válaszformula elemzése alapján kezelték hittestvérként vagy idegenként. Ennek megfelelően a hitújoncok egyik feladata a hitvallás átímádkozása, megtanulása volt. Ilyen ősi, de ma is használt keresztelési hitvallás az ún. apostoli Hitvallás, a „Kishiszekegy”.

A keresztényüldözések elmúltával a zsinatok is foglalkoztak a hitvallások kérdésével, és hivatalosan is megfogalmazták a tanítás lényegét. Ilyen hivatalos zsinati formula a Nicea-konstantinápolyi hitvallás, a „Nagyhiszekegy”, amely az első két egyetemes zsinat tanítását rögzíti.

A zsinati döntések általános elterjedése után azonban a hitvallások szövegfejlődése megállt, ehelyett a hit egyes részletkérdéseinek az alapos vizsgálata került előtérbe, és ebből fejlődött ki a rendszeres keresztény hittudomány, a teológia.

Emmauszi vacsora. Caravaggio festménye, részlet, 1608 körül

Ez az én testem...

*Asszonyok Krisztus sírjánál.
Ismeretlen mester, 1490 körül*

A vasárnap

Egy másik forma, ahogyan a keresztény közösség Krisztus feltámadását, ha tetszik, a Húsvétot ünnepelte, maga a vasárnap. A heti szombat megünneplése helyett vagy azon túlmenően a korai keresztények elkezdtek a vasárnapot ünnepelni, ez váltotta fel a korábbi szombati ünneplést. A vasárnap neve az Úr Napja volt, ami Krisztus feltámadására emlékeztet, hiszen vasárnap találták üresen a sírt, vasárnap gyújtotta öröme a feltámadás híre a tanítványok szívét. A későbbi keresztény népek szóhasználatában is a **Dies Dominica**, az Úr Napja vagy egyes szláv nyelvekben, így az oroszban kifejezetten a Voszkreszenyie, a „Feltámadás” a vasárnap neve.

A Húsvét ünnepe

A Húsvét évenkénti ünnepe, a Pászka ünneplése a keresztények számára különösen is Krisztus feltámadásának a legsajátosabb ünnepe. Ma is ez az egész kereszténység legnagyobb ünnepe, hiszen Krisztus feltámadása a keresztény hit központi ténye és meggyőződése. Hamarosan felmerült azonban a kérdés, hogy mikor ünnepeljék a Húsvétot. Természetesen adódott, hogy a kezdeti időkben a zsidók Pászka-ünneplésével együtt tartották a Húsvét ünnepét a keresztények is. Később azonban a Húsvét időpontjának a meghatározására új módszerek terjedtek el. A második században kezdődött Húsvét-vita a Húsvét kiszámítási módjáról a harmadik században is jelentős kérdésnek számított, és végül egy egységes Húsvét-tábla összeállításával zárult. A kiszámítás fő elve az, hogy a Húsvét mindig vasárnapra essen, tehát nem egy meghatározott hónap meghatározott napjára, mint a zsidók Peszách ünnepe. A tavaszi napéjegyenlőséget követő első holdtölte utáni vasárnap a Húsvét keresztény számítás szerinti időpontja.

Az egyház liturgikus ünneplésében Húsvét éjszakájának szertartása központi helyet foglal el. A lényegében ókeresztény eredetű mai szertartásrendben a Szent Három Nap (*Triduum Paschale*), vagyis a Nagycsütörtök, Nagypéntek és Nagyszombat összefüggő liturgikus egységet alkot. Ennek tetőpontja a Nagyszombat este vagy éjszaka tartott húsvéti liturgia. Ennek kezdetén a tűzszentelés és a húsvéti gyertya megszentelése után a megszentelt tűzről gyújtott gyertyák sokasága Krisztus világosságának elterjedését érzékelteti, azt, ahogy a bűn és a halál sötétjében Krisztus feltámadásának ereje kiterjed az emberiségre.

A húsvéti öröme az ünnep tartalmát fogalmazza meg művészi módon, a fényt, mely a Feltámadást és a megváltást jelképezi. Az ezt követő ó- és újszövetségi szentírási olvasmányok átfogják az üdvösség történetét, egyben emlékeztetnek arra, hogy a felnőtt keresztelendőket hogyan avatták be a hit titkaiba. A prédikáció után kezdődik a keresztelezés ünnepélyes szertartása. Először a mindenszentek litániája hangzik el, hiszen a keresztséggel az ember tagjává lesz a szentek közösségének. Ezt követi a keresztség megszentelése, majd maga a keresztelezés. Ezután az összes hívők megújítják keresztségi fogadalmukat.

A szertartás a szentmise szokott rendje szerint folytatódik. Magyarországon – mint hajdan egész Közép-Európában – a mise után veszi kezdetét a

*Feltámadási körmenet,
1960-as évek*

feltámadási körmenet, amely ma is az egész ünneplés legnépszerűbb mozzanata. Benne a hívők ünneplése kilép a templom falai közül, és a világnak hirdeti a Feltámadás örömét.

A kereszt

Különösen kiemelkedő szimbóluma, jele Krisztus feltámadásának maga a kereszt is. Nem véletlenül a kereszt jelképe vált a keresztény vallás legfőbb szimbólumává, hiszen nem csupán a halálra, a kivégzés eszközére emlékeztet, hanem kapu az Örökkévalóságra. A kereszt Krisztus dicsőségének szimbóluma. Maga Jézus mondta: „*ha majd fölemelnek a földről, mindenkit magamhoz vonzok*” (Jn 12,32).

*Ékkövekkel
díszített kereszt
13. sz.*

*Monstrancia
18. sz.*

Az ékkövekkel kirakott üres kereszt, a **Crux Gemmata**, vagy a győzelmi koszorúval díszített kereszt a keresztény művészetben Krisztus halálon aratott győzelmét hirdeti. Ezért a kereszt a reménység jelképe. Akit felfeszítettek rá, feltámadt.

Dies Dominica:

ősi zsidó gondolat, hogy el fog jönni az „Úr Napja”, amikor az Úr közvetlenül cselekedni fog, ítéletet tart a gonoszok fölött, és megjutalmazza az igazakat. A keresztények szemében elsősorban Húsvétvasárnap az Úr Napja, a *Dies Dominica*, amikor Krisztus feltámasztásával az Úristen igazolta egyszülött Fiát, a kinyilatkoztatást teljessé tette, és ezzel új reményt teremtetett a régi világban. Így a keresztények vasárnap köszöntik Istent imádsággal és pihenéssel, vasárnapra vitték át a zsidók szombat-ünnepét.

Crux Gemmata:

Krisztus keresztje nem pusztá kivégzőeszköz, hanem jele annak, mennyire szeret bennünket az Isten: Jézus Krisztus meghalt azért, hogy mi vele együtt föltámadjunk. Emiatt a kereszténységben elterjedt a kereszt önálló tisztelete, amit az ékkövekkel kirakott kereszt, a *Crux Gemmata* mutatnak. A kereszt üres, hiszen akit felfeszítettek rá, feltámadt. Az ékkövek ugyanakkor utalnak Krisztus sebeire. A húsvéti gyertya, amit minden templomban láthatunk az oltár mellett, *Crux Gemmata*, hiszen az öt aranyozott tömjénzem, amit a Húsvét éjszaka szertartásában beleszúrunk, Krisztus sebeire utal.

Ajánlott irodalom

Biblia (Ó- és Újszövetség). Bp.: Szt. István Társ., 1996.
A Katolikus Egyház Katekizmusa. Bp.: Szt. István Társ.,
1994. 11. cikkely 206–212. p.
Jeromos Bibliakommentár. Bp.: Szent Jeromos Katolikus
Bibliatársulat, 2002–2003.
Stuttgarter kiskommentár (sorozat), Bp.: Szent Jeromos
Katolikus Bibliatársulat, 1993–
Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament.
Freiburg–Basel–Wien: Herder, 1982–
Bonnard, Pierre É.: Húsvét. In: *Biblikus Teológiai Szótár*,
Bp.: Szt. István Társ., 1986. 528–535. p.; eredeti kiad.:
Vocabulaire de théologie biblique. Paris, 1970.
Brown, Raymond E.: *The Gospel According to John*
XIII–XXI. New York, 1970.
Caba, José: *Cristo, mia speranza é risorto: studio esegetico*
dei „vangeli” pasquali. Torino, 1988.
Da Spinetoli, Ortensio: *Lukács. A szegények evangéliuma*.
2., jav. kiad. Bp.: Agapé, 2001.; eredeti kiad.: *Luca, il*
Vangelo dei poveri. Assisi, 1982.
Ebner, Martin: *Wer liebt mehr? Die liebende Jüngerin und*
der geliebte Jünger nach Joh 20,1–18. In: *Biblische*
Zeitschrift 42, 1998. 39–55. p.

Ghiberti, Giuseppe: *Discussioni sulla risurrezione di Gesu*
in *Rivista Biblica* 24, 1976.
Ghiberti, Giuseppe: *Maria Maddalena al sepolcro* (Gv
20,1–2. 11–18). In: *Parole di vita* 29, 1984. 226–244. p.
Gnilka, Joachim: *Márk. Szeged: Agapé, 2000.; eredeti kiad.:*
Das Evangelium nach Markus, 1994.
Jakubinyi György: *Máté evangéliuma*. Bp.: Szt. István Társ.,
1991.
Kremer, Jacob: *Der Erste Brief an die Korinther*, in
Regensburger Neues Testament. Regensburg, 1997.
Lambrecht, J.: *Line of Thought in 1Cor 15,1–11*. In:
Gregoriana 72, 1991. 655–670. p.
Müller, Gerhard L.: *Die Auferweckung Jesu von den Toten als*
Bekenntnis des Vaters zu „seinem Sohn”. In: *Katholische*
Dogmatik. 3. kiad. Freiburg–Basel–Wien, 1995.
296–308. p.
Nestle, Erwin – Aland, Kurt (szerk.): *Novum Testamentum*
Graecae. 27. kiad. Stuttgart, 1993.
Prior, David: *Pál első levele a korinthusiakhoz*. Bp.: Harmat,
1995.; eredeti kiad.: *The Message of 1 Corinthians*.
Downers Grove, Ill. 1985.
Schwank, Benedikt: *János. Szeged: Agapé, 2001.; eredeti*
kiad.: Evangelium nach Johannes. Düsseldorf, 1968.